

спрямування педагогічного процесу на вдосконалення мовленнєвої діяльності учасників комунікації” [6, с. 21].

Науковцями уже досліджено питання формування комунікативної та професійної компетентності студентів-філологів, але потребує детального аналізу питання формування мовнокомунікативної компетентності майбутніх викладачів української мови та літератури під час вивчення конкретних розділів мовознавства, зокрема – синтаксису.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Болотов В. А. Компетентносная модель: от идеи к образовательной программе / В. А. Болотов, В. В. Суриков // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 8-14.
2. Донченко Т. Мовленнєвий розвиток як науково-методична проблема / Т. Донченко // Дивослово. – 2006. – № 5. – С. 2-6.
3. Кухта І. В. Іномовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови / І. В. Кухта // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2008. – № 4. – С. 27-32.
4. Мацько Л. І., Кравець А. В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. – К.: ВЦ “Академія”, 2007. – 360 с.
5. Остапенко Н. М. Теорія і практика формування лінгводидактичних компетентностей у студентів філологічних факультетів ВНЗ / Н. М. Остапенко. – Черкаси: видавець Чабаненко Ю., – 2008. – 330 с.
6. Пентилюк М. Професійна підготовка студентів-філологів (Засвоєння лінгводидактичної термінології) / М. Пентилюк // Дивослово. – 2005. – № 11. – С. 21-25.
7. Тищенко О. Комунікативний аспект у навчанні мови / О. Тищенко // Дивослово. – 2005. – № 6. – С. 30-32.
8. Тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2004. – 1440 с.

Столяр З.В.

КОМПЕТЕНТНОСНЫЙ ПОДХОД К ОБУЧЕНИЮ СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ

В статье анализируется переориентация современной системы образования на компетентносный подход к формированию личности будущего педагога-филолога и его речевого развития.

Ключевые слова: компетентность, речевое развитие, профессиональная подготовка.

Stoliar Z.V.

COMPETENCE APPROACH TO TEACHING STUDENTS MAJORING IN LINGUISTICS

The article analyses modern educational system reorientation towards competence approach to the shaping of the personality of prospective teachers of language and their verbal development.

Key words: competence, verbal development, professional training.

УДК 378.14

Сугейко Л.Г.

СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ У ВИВЧЕННІ ВІДОКРЕМЛЕНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ У ВНЗ

У статті розглядаються особливості вивчення відокремлених членів речення на стилістичній основі, подаються деякі види завдань для кращого опанування лінгвістичного матеріалу студентами вишу.

Ключові слова: відокремлені члени речення, відокремлені означення, відокремлені прикладки, стилі мовлення, стилістичні уміння і навички.

Навчальний процес у вищій школі відповідно до Болонського процесу має бути спрямований на підготовку освіченого фахівця, який уміє ініціативно, творчо мислити, поєднувати теоретичну й практичну підготовку у майбутній діяльності, впевнений у власних можливостях.

Актуальність даного матеріалу зумовлена соціальним замовленням сучасної освіти – формувати культуру мовлення студентів, що є невід’ємною, органічною вимогою педагогічної майстерності, запорукою успішної навчально-виховної діяльності. Виконати це замовлення, на нашу думку, можна лише в тому випадку, коли навчання рідної мови буде відбуватися на функціонально-стилістичній основі, й коли увага до слова стане предметом спільної діяльності викладачів усіх дисциплін. Майбутній учитель повинен знати стильові різновиди, закони історичного розвитку, основні праці вітчизняних мовознавців, практично володіти нормами літературної мови, мати багатий словниковий запас тощо.

Метою статті є ознайомлення з комплексом завдань, які підвищують ефективність сприйняття матеріалу з теми “Відокремлені члени речення” на стилістичній основі, розвивають мовленнєву майстерність студентів, готують до активних форм комунікації у будь-яких життєвих ситуаціях.

Проблема вивчення відокремлених членів речення на стилістичній основі знайшла своє відображення у працях О.М.Біляєва, С.М.Іконникова, В.І.Капінос, А.П.Коваль, П.Г.Кордун, Л.І.Мацько, В.Я.Мельничайка, М.І.Пентиліук, О.Д.Пономаріва, Т.І.Чижової та ін.

Програмою “Сучасна українська мова з практикумом” передбачено 4 години лекційних і 8 годин практичних занять для вивчення відокремлених членів речення на 2 курсі. Широкі можливості для цього дають заняття із синтаксису, на яких студенти засвоюють та удосконалюють свої знання щодо граматичних категорій, їх синтаксичних та стилістичних функцій. Кожна синтаксична конструкція виконує важливу стилетворчу роль, однак її функції в текстах того чи іншого стилю різні. Вивчення розділу “Синтаксис” включає систематичне ознайомлення студентів із стилістичними функціями кожної синтаксичної конструкції і поглиблене засвоєння ознак стилів мовлення.

Відокремлені члени речення у курсі синтаксису займають особливе місце. Конкретне значення відокремлених членів речення залежить від того, з яким словом у контексті чи з яким предметом реальної дійсності вони співвідносяться. Тому, вивчаючи відокремлені члени речення, необхідно встановлювати, що вони означають і з якою частиною висловлювання співвідносяться, яким конкретним змістом наповнюються в певній мовленнєвій ситуації або в контексті.

Відокремлені члени речення вживаються в усіх стилях сучасної української мови. Загальною рисою всіх відокремлених членів речення, порівняно з невідокремленими, є те, що вони мають більшу семантичну вагу і набувають часто цілого ряду додаткових відтінків значення – елементів предикативності, обставинного значення. Відокремлення, як стилістичний засіб, базується на спеціальному підсиленні ролі другорядних членів речення шляхом їх інтонаційного виділення і виразного наголошення у певній позиції. Навички правильного вживання відокремлених членів речення у текстах різних стилів формуються на основі умінь правильно будувати речення і тексти.

У вивченні відокремлених членів речення необхідно звернути увагу насамперед на те, що ці синтаксичні конструкції, виділяючись за змістом, широко розповсюджені в нашому мовленні і відіграють винятково важливу роль, вони не тільки служать для його урізноманітнення, а й часто виконують важливу стилістичну функцію, виступають стилетворчим засобом, несуть у собі додаткове, емоційно-експресивне забарвлення.

Удосконалення стилістичних умінь студентів при вивченні відокремлених членів речення має здійснюватися у двох напрямках – лексико-семантичному і граматико-стилістичному.

Лексико-семантичний аспект стилістичних умінь ґрунтується на розумінні семантики відокремлених членів речення. Такі уміння виробляються в процесі аналізу стилістичних

можливостей відокремлених членів речення у текстах різних типів під час редагування висловлювань. Граматико-стилістичний аспект вироблення стилістичних умінь передбачає роботу з текстами різних стилів та визначення мети вживання відокремлених членів речення.

Особлива увага при цьому звертається на емоційно-експресивне забарвлення відокремлених членів речення у текстах художнього, розмовного стилів, на особливості функціонування окремих відокремлених конструкцій. Ці уміння формуються в процесі стилістичного аналізу текстів-зразків, конструювання й редагування власних висловлювань певного стилю.

Ознайомлення із стилістичними особливостями відокремлених членів речення відбувається одночасно з вивченням їх синтаксичних та пунктуаційних ознак, що забезпечує сталість навичок мовної культури. Для цього доцільно добирати вправи, які сприяють виробленню умінь доречно користуватися відокремленими членами речення в різних стилях мовлення. Простежимо цю роботу на окремих заняттях вивчення відокремлених членів речення.

Поглиблюючи і систематизуючи знання студентів про ці синтаксичні конструкції, уже на першому занятті “Поняття про відокремлення. Відокремлені означення” звертаємо увагу на частотність вживання відокремлених членів речення у текстах різних стилів, розкриваємо їх семантику, адже вони містять елемент додаткового повідомлення і тому набувають більшої синтаксичної ваги, стилістичної виразності в реченні. З цією метою пропонуємо такі завдання: прочитати речення, довести, що вони різних стилів, виділити в них відокремлені члени речення, визначити стилістичні особливості.

1. Полемізуючи з прихильниками “чистого мистецтва”, що закликали відійти “від злиднів і турботних дисонансів”, оспівували самотність і культ особи, не зв’язаної з суспільством, Коцюбинський утверджує ідею єдності особи і суспільства, зв’язку мистецтва з життям. 2. В долині забурчала машина і, підмиваючи низькі хвилі просвітленого рожевого туману, з натугою піднялась на шлях. Дмитро підняв руку, але шофер тільки головою замахав і поїхав далі (М. Стельмах). 3. Лірник – професійний народний співець на Україні й у Білорусії, що, мандруючи з поводирем по селах і містечках, під акомпанемент струнно-клавішного музичного інструмента – ліри виконував моралізаторські, а також історичні й сатиричні пісні, іноді думи. Вивчення цієї теми дає широкі можливості для ознайомлення студентів з виразністю усного мовлення, емоційністю його інтонаційних засобів. Матеріалом для роботи можуть бути вправи з підручника чи уривки з художніх творів, насичені відокремленими членами речення, які допоможуть розкрити їх стилістичну роль.

Конструювання текстів посідає важливе місце у формуванні чуття стилю, умінь будувати власне мовлення. У процесі цієї роботи студенти вчаться користуватися стилістично забарвленими й емоційно-оцінними засобами у зіставленні зі стилістично нейтральними. Такі завдання розвивають логічне мислення, їхню уяву і дар слова. Для цього доцільно використати таку вправу: опишіть ваш робочий день, використовуючи відокремлені члени речення. Яким стилем ви скористалися? Переробіть у текст іншого стилю, порівняйте тексти різних стилів. Який більше вам подобається?

Такі завдання дають змогу виділити із загального змісту тексту те специфічне, що притаманне кожному стилю. Водночас студенти оволодівають опорними стилістичними уміньми, необхідними для творення власних висловлювань. Вивчаючи структурно-граматичні ознаки відокремлених членів речення, студенти ознайомлюються з їх стилістичними властивостями з пояснень викладача і аналізу відповідного дидактичного матеріалу.

Для засвоєння стилістичних властивостей відокремлених членів речення можна використовувати такі вправи.

I. Прослухати записаний на магнітофонній плівці текст. Знайти відокремлені члени речення, визначити їх роль і значення.

Добрий день, мій рядок кароокий, побратиме моїх безсонь!
Зупини її, мить високу, для моїх молитовних долонь.

Сивий голубе, біль мій зичений, вечоровий і пелехатий,
Більше чутий, аніж помічений, більше мічений, ніж крилатий.
Слово, слово, – достиглий смут мій! Набираючи висоту,
Порятуй од важкої скрути і од радості порятуй.
Поки, круглі, цвітуть долоні, поки з серця ростуть пелюстки,
Поки думи, як дзвони довгі, і, як дзвони, круглі такі. (В. Стус).

2. Згрупувати подані речення за стилістичною роллю відокремлених членів речення (прикладок). Пояснити цю роль.

І коли в літературі ця ідея знаходила втілення здебільшого в творах романтичних чи символічних, то “Земля” – і фільм, і кіноповість-твір передусім реалістичний, в ньому зображувались конкретні історичні події. Поет і романтик, людина ліричної формації, тонкого інтелекту, Довженко завжди гаряче поринав у технічні нетрі кінематографії. Увага Довженка до простої творчої людини-творця усіх земних благ і носія найпрекрасніших рис людства – стала основною вимогою італійських, а згодом і японських неореалістів.

3. Перебудувати речення і записати так, щоб прості неускладнені структури перетворилися на ускладнені відокремленими означеннями. Визначити мету вживання відокремлених членів речення.

У Львівському державному історичному музеї зберігається виконаний у дусі італійського Відродження портрет Роксолани. Вміте рясним дощем листя поблискувало на сонці. Професійний педагог, патріот і гуманіст Степан Васильченко може бути уособленням того, що ми вкладаємо в поняття народний учитель. Намокле, замерзле село ще спало, ховалося під білу ковдру квітучих садків і ждало сонця, щоб обігрітися.

Неправильне вживання відокремлених членів речення часто викликає двозначність. Над цим недоліком варто працювати під час формування стилістичних умінь студентів.

4. Відредагувати речення з відокремленими членами речення. Вказати, як вони виливаються на звучання тексту.

Степ дихав пахощами трав, оповитий тишею. Правило краще запам’ятовується, повторене кілька разів. Рівний степ одразу припишк, залитий сонцем. Дощик сіється щедро на вулиці, тихий, солодкий. Земля дихала теплом, нагріта за день.

5. Переписати речення, пояснити, яке відокремлення, зі стилістичного погляду, є обов’язковим (зумовлене специфікою конструкції), а яке факультативне (за бажанням автора посилюються, підкреслюються, наголошуються або послаблюються, применшуються певні відтінки значень). Для якого стилю мовлення воно характерне?

Микола Іванович Костомаров – історик і український письменник, професор Київського університету – був одним із організаторів Кирило-Мефодіївського товариства – таємної політичної організації, до якої належав і Тарас Шевченко. Фігурні вірші, або вірші предметної форми, були відомі ще в стародавні часи. Вони будувалися так, що їх зовнішня форма нагадувала якийсь предмет. “Прощай, мій спокою! Мій віночку, вишневий батьків садочку!” – подумала Меланка і пішла селом додому з Лавріном. Уже вночі пізенько вони прийшли додому.

6. Написати твір-мініатюру на тему “Місія вчителя”, використовуючи відокремлені члени речення з метою економної, небагатослівної передачі висловлювань.

Такі вправи сприяють виробленню в студентів чуття мови, вимогливості до її правильного, мелодійного звучання. Виконуючи стилістичні завдання на заняттях із сучасної української мови з практикумом, майбутні вчителі відкривають для себе багатство мови і набувають навичок практичного користування нею. Осмислення стилістичних основ необхідне для того, щоб науково правильно викладати мовний матеріал, зосереджувати увагу студентів на головних ознаках мовних понять, досягаючи свідомого засвоєння їх.

Перспективу вбачаємо у функціонально-стилістичному спрямуванні занять із сучасної української мови з практикумом на всіх етапах мовної освіти, що забезпечить якісне формування високоосвіченого фахівця.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис: Підручник. – К.: Либідь, 1993. – С.340-344.
2. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – С. 409-418.
3. Культура української мови: Довідник. – К., 1990.
4. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика. – К., 1994.
5. Плиско К.М. Синтаксис української мови із системою орієнтирів для самостійного вивчення. – Харків, 1992.
6. Пономарів О.Д. Стилістика сучасної української мови: Підручник. – К.: Либідь, 1993. – 248с.

Сугейко Л. Г.

СТИЛИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ В ИЗУЧЕНИИ ОБОСОБЛЕННЫХ ЧЛЕНОВ ПРЕДЛОЖЕНИЯ В ВУЗЕ

В статье рассматриваются особенности изучения обособленных членов предложения на стилистической основе, даются некоторые виды заданий для лучшего овладения лингвистическим материалом студентов вуза.

Ключевые слова: обособленные члены предложения, обособленные определения, обособленные приложения, стили речи, стилистические умения и навыки

Sugeyko L.G.

STYLISTIC ASPECT IN THE STUDYING OF THE DETACHED SENTENCE PARTS' AT THE HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

The article deals with the peculiarities of the detached sentence parts' study on the stylistic basis by the students of the pedagogical faculty. Some types of the tasks are given for the better material mastering.

Key words: detached sentence parts', detached attribute, detached apposition, styles of speech, stylistic skills

УДК 378

Тимошенко Ю. В.

СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК ЗАПОРУКА ЙОГО УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглядається сутність понять “ідентичність”, “професійна ідентичність”, розкрито сутність професійної ідентичності майбутнього вчителя, визначено етапи її становлення протягом періоду навчання у вищій педагогічній школі.

Ключові слова: вища педагогічна освіта, ідентичність, майбутній учитель, студент, педагогічна діяльність, професійна ідентичність.

Стрімкі динамічні зміни в сучасному українському суспільстві, у його інтелектуальному житті диктують необхідність внесення суттєвих коректив до змісту вищої освіти. При цьому на перший план виступає завдання допомогти молодій людині знайти себе у багатоманітному, складному і непередбачуваному світі, компетентно, а головне, більш-менш правильно обрати власний життєвий і професійний шлях. Звідси пріоритетом освіти стають не знання як такі, а розвиток особистості, здатної самостійно і вільно мислити та діяти. Один із ключових аспектів реалізації цих вимог вбачаємо у забезпеченні процесу становлення професійної ідентичності майбутнього вчителя.

Введення в науковий обіг понять “ідентичність”, “ідентифікація”, “самоідентифікація” стосовно студента вищого навчального педагогічного закладу має на